

עין משפט‏**נר מצוה**

ג:

יב א מיי פֿ'ד מהל' שנועות הלכה כ:

יג ב מיי פֿיי מהל' קרבן פסח הלכה יא:

יד ג מיי שס הלכה א:
מוז ד מיי שס הלכה יא ופֿי"ח מהל' פסולי מוקדשין הלכה ט:

רבינו חננאל

רדחנין דומיא דמראות נגעים מה התם שאת ותולדתה בחרת ותולדתה כולוה לחיובא. ושני מתני' לפלוג' ר' ישמעאל היא וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר כגון אכלתי ולא אכלתי קרבן אבל מלקות מחייב ומתני' דהכא דמחייב בארבעת' מלקות הוא דמחייב וכדרכא דאמר שוא ושקר אחד הוא. הלא תראה (א) ודבולחות הראשונים כתיב לא תענה ברעך עד שקר. וכלולות האחרונים כתיב לא תענה ברעך עד שוא. ומיכן אמר רבה במסכת תמורה בתחלתה בפירוש רבתה תורה שבעת שקר דומיא דשבעות שוא. מה שבעות שוא שהוא לשעבר ולוקין עליה. דא"ר יוחנן משום ר' מאיר כי לא ינקא ה' ביד' של מעלה הוא דאין מנאין אותו מלין אותו ומנאין אותו. מיכן לשבעות שוא שלוקה. אף שבעות שקר לשעבר וכתוב יו שבעות בשמי לשקר. פ'י כשם שלוקה על שבעות שוא כך לוקין על שבעות שקר. וזכין דאוקימ' בשתיים שהן ד' כולוה לחיובא למלקות אקשינן עליה הוא שבעות שאוכל ולא אכל (שבעות) [לחן] שאין (כח) [בח] מעשה (היא) [הוא] אמאי חיוב. ופרקינן ר' ישמעאל סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. והני מילי בנשבע מחייב ר' ישמעאל בלאו שאין בו מעשה מלקות. דגויסנין בתחלת תמורה אמר ר' יוחנן ר' יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי כל לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ושאיין בו מעשה אין לוקין עליו חזון מן הנשבע והומימר והמקלל את חבריו בשם.

(ג) דאי לא תימא הכי קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל הכא אמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ובתחלת מכות (ג) קתני בהדיא ר' ישמעאל אומר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מאי טעמא לעשות את כל דברי התורה הזאת כתיב. ואקשינן כיון דאוקימנא מתני' דהכא לר' ישמעאל והוא סתמא דמתני' לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואמר ר' יוחנן כל סתם משנה הלכתא כוותיה הויא אמר ר' יוחנן בנשבע שיאכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה אינו לוקה משום דהואי ליה לאו שאין בו מעשה בכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ופרקינן ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח. דתנן בפרק כיצד צולין את הפסח אבל המותר בפסח הטהור אינו לוקה מ'. ומארינן וממאי דהאי מתני' דר' יעקב היא משום דהוה ליה לאו הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הוא שאין לוקין עליו. אלא האי סתמא אשכח. דתנן שבעה

(א) עיי' בתוס' כחן ד"ה בפירוש שהביאו לגברי רבינו. (ב) עיי' בתוס' מד"ה וכדרכא וסד"ה בפירוש דפירוש ג"כ מדברי רבינו. (ג) (דף י"ג:)

הא דומיא דמראות נגעים קתני. הא דלא פריך מיניאות השבת משום דליאות גופייהו לא ידעינן דהוו ככולהו לחיובא אלא מדומיא דמראות נגעים לקמן בפירקין (דף ה.): **לַעוֹלָם בַּר' יִשְׁמַעְאֵל**. לקמן (דף ד.) מפרש אמאי לא מוקמינן לה נמי כר' עקיבא:

אבל יענין מלקות חיובי מחייב

וכדרכא. סוגיא דהכא כרצין דאמר התם (דף כה.) אכלתי ולא אכלתי שקר ואזהרתיה מלא תשבעו צמאי לשקר אוכל ולא אוכל עובר צלא יתל ואזהרו שוא נשבע לשנות את הידוע ואלגייה מסקינן בפירוש ריבתה תורה אכל רב דימי אמר התם אכלתי ולא אכלתי שוא ולא זריכנא להאי ריבתה תורה ולדידיה לא מיתוקמא ד' שהן ד' דלא מפרשי טפי הני מהני למלקות ולפי זה למאי דמסיק קסבר לאו שאין צו מעשה לוקין עליו מיתמה לר"י דמאי מיפרשי הני טפי מהני וגרסא דאף על גב דלענין מלקות כולחו שוין מ"מ שיך ספיר למיתני צהו ד' שהן ד' משום דבשתיים קרבן נמי אית צהו אע"ג דמתניתין לא איירי אלא צמלקות וריצנצ"א פ"י דסוגיא זו כרצין כדפי' ולדידיה מיפרשי טפי אוכל ולא אוכל מאכלתי ולא אכלתי דפשטי' דלא תשבעו משמע להצא כדפירש בקונט' גבי רב דימי דהכי קאמר רחמנא לא תשבעו צמאי כדי לשקר צשבעה לאכור זמן ופאפי' רצין מודה והא דמפיק ליה מפשטיה ומוקי לה בצלכלתי ולא אכלתי היינו משום דלהצא נפקא מלא יתל ולהכי חשיבי הכא אכלתי ולא אכלתי שהן ד' דלא מיפרשי משום דקרא לא משמע אלא להצא ולא מוקי ליה בצלכלתי ולא אכלתי אלא משום דלא ניחא ליה לאוקומי צלאו ימירא:

וכדרכא. תימא דאמאי מיימי

ה"ל לאמאי מילתיה דר' יוחנן דלמרת' לשוא לשוא שמי פעמים אס אינו ענין לשבעות שוא תנהו ענין לשבעות שקר דממילתיה דר' יוחנן הוה לקי אפילו צאכול ולא אכל אי לאו מילתיה דרצא וי"ל דהיינו דפריך צשלמא אכלתי ולא אכלתי כדרכא אלא אוכל ולא אכל לאו שאין צו מעשה הוא ומשני דקסבר ר' ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו פירוש ולית ליה דרצא אלא דריש

לשוא לשוא צ' פעמים אס אינו ענין לשבעות שוא תנהו ענין לשבעות שקר צין אוכל ולא אכל צין אכלתי ולא אכלתי:

בפירוש ריבתה תורה. פירש בקונט' מלשוא לשוא צ' פעמים ואין גרסא דאין זה בפירוש דלההיא דרשא גופה

פריך לקמן (דף כה.) ומאי שנא פירוש דאפי' אוכל ולא אכל נמי אלא גרסא כפירוש ר"ס דפירש צפירוש ריבתה תורה דצדצרות הראשונות כתיב (שמות כ) לא תענה צרעך עד שקר וצדצרות אחרונות כתיב (דברים ה) עד שוא לומר דשוא ושקר אחד הן: **אי** הבי קשיא חד **דאמאי** הן ה'רוקין. פירש בקונטרס דל"ג ליה משום דלמסקנא דהכא מצי סבר דאין לוקין עליו ופריך התם אי הכי לאו שאין צו מעשה נמי לפי המסקנא דהכא ועי"ל א דהתם רוצא ליישב דרבי ישמעאל דקאמר התם חייבי מיתות צ"ד ישנן צכלל מלקות אפי' למ"ד אין לוקין עליו ולמאי דפרישי' דדוקא הכא סבר רבי ישמעאל דלוקין עליו מלשוא שוא אחי ספיר: **התראת** ספק היא. אכל משום דהוי לאו שאין צו מעשה לא מיפטר דקסבר ריש לקיש דלוקין עליו ומיתמה דצפ' ד' מיתות (פסחדרין דף סה: ושם) פטר ר"ל חסמה והנהיגה בקול דעקימת שפתי לא הוי מעשה וי"ל דהתם אליצא דרצנן קאמר דצהשוכר את הפועלים (צ"מ דף ט: ושם) פריך ליה רבי יוחנן ממתני' דאס המיר מומר וסופג את הארבעים ומשני

שאין בו מעשה דקא פטר ליה למותר דלמא ר' יהודה היא ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הוא שאין לוקין עליו. אלא האי סתמא אשכח. דתנן שבעה

שבועות שתיים פרק ראשון שבועות

מה הסס כולהו לחיובא. שאף התולדות נגעים הן וכשטיהר מצוי עליהן קרבן טהרה: **וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר קרבן**. קאמר ובשוגג אכל מלקות אס הויז והתרו צו חיובי מייחייב וממתניתין צמויד קמיירי ומלקות: **וכדצבא**. כלומר וא"ת לאו שאין צו מעשה הוא ואין לוקין עליו על זה לוקין כדצבא דצפ"ג (כה.) אמרינן שלוקין על שבעת שוא וילפינן מצי לא ינקא ה' א' ה' הוא דלא ינקא אצל צ"ד מלקין אותו ומנאין אותו ופרכינן עלה אשכחן שבעת שוא והוא נצבע לשנות את הידוע כגון על האיש שהוא אשה ועל האצן שהוא וצב [לקמן טז.] דשוא משמע דצר שאינו של כלום כמו (ישעיה ה) מושבי העון צחצחי השוא שבעת שקר מנא לן שבעה שאינו יכיר אס אמת אס לאו ואמרי' לשוא לשוא צ' פעמים אס אינו ענין לשבעות שוא תנהו ענין לשבעות שקר ואמר צבא התם (כז.) הך שבעת שקר דקא מרצינן מרצויא דלשוא לשוא לא רבתה מורה אלא לשקר דלשעבר כגון אכלתי או לא אכלתי שמשעה שנשבע יתמה שבעה מפיו לשקר דומיא דשבעת שוא דלהכי אפקה צלשון שוא למימרא דצלשעבר קמיירי מה שוא לשעבר נצבע לשנות את הידוע עבר את השבעה משייתמה מפיו: **צשלמא אכלתי ולא אכלתי**. כלומר שהן ארבע לא משכחת לה דצשלמא על שמים דלשעבר לקי כדצבא ועל לא אוכל ואכל נמי לקי דלאו שיש צו מעשה הוא דבשעה שאלע עבר על לא תשבעו א' ואכלתי מעשה הוא: **אוכל ולא אכל** לאו שאין צו מעשה הוא. שמאליו ציושב ואינו אוכל עובר על השבעה ושבעה שאינה לשעבר לא איתרבי מלשוא לשוא צ' פעמים דהא אמרינן דומיא דשבעת שוא ריבתה: **קסבר רבי ישמעאל**. צכל תמורה כולה לאו שאין צו מעשה לוקין עליו ואין צריך לרבות: **קשיא הך דאלו הן הלוקין כו'** לא גרסינן ומלמיד טועה שהוקשה לו כתבה צגליון ספרו קשיא לי הך דאלו הן הלוקין וכתבוה סופרים צגמרם והמלמיד טעה שאינה קושיא דההיא לאו רבי ישמעאל גופיה אמרה אלא סוגיא דגמרא פרכה התם ט' דליין לר' ישמעאל מלקות מנא לא תשמוד לעשות את כל דברי וגו' א' ודריש כל ופרכינן אי הכי לאו שאין

צו מעשה נמי ומשנינן לעשות כתיב וקשיא ליה לאותו תלמיד דהוה ליה לעיטי התם אין הכי נמי לר' ישמעאל לוקין אלאו שאין צו מעשה ולאו קושיא היא דהא דלמרינן הכא לר' ישמעאל לוקין לא מיתוקמא דעל כרחך צצקינן להא אורחא צסוף שמעתין [לקמן ד.] ומוקמינן מתני' רבי היא ולקרבן: **אי הכי**. דמתני' צמלקות וסתם לן לאו שאין צו מעשה לוקין עליו קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: **דאמרי פרוייהו אין לוקה**. ומ"מ מולקין צטעמו של דצר טעמא דהייצ מר לא היצ מר ומר לית ליה טעמא דמר ולקמן מפרש פלוגמיייהו: **סתמא אחרינא אשכח**. דאין לוקין על לאו שאין צו מעשה: **המוסיר צטסור**. צפסח טסור וכשר: **השוצר**. את העצם צטומא אינו סופג את הארבעים. המותר צטסור אפילו צטסור וכ"ש צטומא: **וממאי**. דהאי סתמא רבי יעקב היא דאמר טעמא דהמותיר אינו לוקה משום לאו דאין צו מעשה הוא: **אחר לא פעשה**. אס תותיר ועצרת על לאו צאכ שטרפנו נתקו הכתוב צעשה זה מעושנן של שאר לאוין לומר זה ענשו ותקתה צעירתו שיטרפנו: **לא מן השס הוא זה**. לא מטעם זה המלקות צטל צו אצל כל עצמו אין צו מלקות לפי שאין צו מעשה:

ר"ל הא מני ר' יהודה היא כלומר ואנא אמרי אליצא דרצנן:

המותיר משום לא תותיר ולא שוצר צטמא משום לא תשבור (שם טז.). ליתן עשה אחר לא תעשה. כל לאו שמיכא לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו, אס תשבור על הלאו עשה זאת ומיכל, וסוד דלא דמי ללאו דחסומה שהמלקות נמקן לו (שם). לומר שאין לוקין עליו. שמשמע שזה ענישו של לאו, שאס חומרו יטרפנו ויפטר (פסחדרין טז.) שהעשה האומר אחריו תקנתו ויפטרנו על עצירת הלאו (מכות ד:).

המותיר משום לא תותיר ולא שוצר צטמא משום לא תשבור (שם טז.). ליתן עשה אחר לא תעשה. כל לאו שמיכא לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו, אס תשבור על הלאו עשה זאת ומיכל, וסוד דלא דמי ללאו דחסומה שהמלקות נמקן לו (שם). לומר שאין לוקין עליו. שמשמע שזה ענישו של לאו, שאס חומרו יטרפנו ויפטר (פסחדרין טז.) שהעשה האומר אחריו תקנתו ויפטרנו על עצירת הלאו (מכות ד:).

מסורת הש"ס

(א) לקמן כה., (ב) שבת מו. וי"ג.) (ג) מכות טו: תמורה ג: פסחים כג: [לקמן כה. כח:], (ד) פסחים פג. פד. מכות יז., (ה) פסחים פד. פסחדרין כג. מולין פג: תמורה ד: מכות ד: טז., (ו) לקמן כה. כז: תמורה ג: (ז) [שמות כ:], (ח) ויקרא יט., (ט) [מכות יג:], (י) [דברים כח:] (יג) [לקמן כה:].

תורה אור השלם

1. בבית אהרן יאכל לא תרצא מן הבית מן הקשר חרצה וְעָצַם לא תשבור בו: שמות יב מו 2. וְלֹא תוֹתִיר מִפְּנֵי עַד בָּקָר וְהִנָּהָר מִפְּנֵי עַד בָּקָר בָּאֵשׁ תִּשְׂרָפָה: שמות יב י

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכדרכא ובר' אלא אלא לשוא לשוא אלא פשטי' עיי' משניות דברי ריבות עיי' רנה: ד"ה אי ובר' דהתיר רצא ליישב. ענין זה בתוס' מולין דף ע: ד"ה קטל:

מוסף רש"י

דומיא דשבעות שוא. מלאפיקה צלשון שוא (קטן כ:.) מה שוא לשעבר. נשבע לשנות את הידוע לאדם, אף שקר נמי לשעבר. איתרביא למלקות ולא לשקר דלהצא (קטן כא.) ה"לכא כסתם משנה. רבי הוא סויד המטעה וכשהוא דברי חסס וישרו צעניו שחלן סתם ולא הוכיר שס אומרו עליהן, כדי שלא יהו שגויה מפי ימיר וגדלון כאילו נשט מפי המדויבים ועשו כמותן (ביצה ב.). דאמרי תרוייהו אינו לוקה. פסור ממלקות דלא תשא (פסחים ג:) ומיור עעמיה דמר לאו כי עעמיה דמר נשט ולא אכל, עבר צו צעמנו כשהוה יושב ועטל ואין כאן מעשה, והתמלת ספק נמי הויה שהיה מלה זמן לשבעות לא (שם), משום דהוה היא שאין בו מעשה. אכל משום התמלת ספק לא הוה מפטר, דתמלתא ספק שמה התמלת (שם טז.) התראת ספק היא. וסי תמריה ציה אכלהו היום מן תמנור על השבעה, שמה יעבור שמה לא יעבור על התמלת, ענין יס שהות ציוס (פסחים ג:) ואין התמרה יכול לכיון שיעבור היום נתון כדי דצור של התמרה (קטן כה.) דלא אמרו ציה הויה כן שחלל הככר ששבעת עליו, יכול לומר אין לי בית מיוחד צהתמרה וז, דלכמי יס לי שהות, וכן כל היום כולו, ואפילו כי עבר היום יכול לומר שסוח הייתי ולא מוכריה לא בשבעה ולא צהתמרה ואינו לוקה (תמורה ג.) אכל משום לאו שאין צו מעשה לא הוה מפטר, דקסבר לאו שאין צו מעשה לוקין עליו (מכות טז.). אפילו צטסור בטהור. אפילו צטמא (פסחים טז) וכ"ש צטמא (שם ג.) והשובר בטמא אינו לוקה. לא